

Kvoteflygtninge, religion og nye fællesskaber

En undersøgelse af congolesiske kvoteflygtninges inklusion og deltagelse i kristne menigheder

Kvoteflytninge, religion og nye fællesskaber
En undersøgelse af congolesiske kvoteflytninges inklusion
og deltagelse i kristne menigheder

Forfattere:

Rikke Trige Jensen
Anna Lois Miller Balslev
Trine Bach Grønbæk
Mette Lind Kusk
Emilie Lund Mortensen
Mathilde Sørvad Søgaard
Mikkel Rytter

ISBN 978-87-91631-06-1

Tilrettelægning og omslag: Louise Hilmar, Grafisk Afdeling, Moesgaards Museum

Tryk: Skabertrang
Oplag: 400 eks.

2024

Rapporten er blevet til på baggrund af forskningsprojektet "Reorienting Integration",
der er finansieret af Velux Fonden.

Der kan frit citeres fra publikationen med tydelig kildeangivelse.

Indhold

Introduktion	2
Baggrundviden	3
Rapportens metode og datagrundlag	6
Afgrænsninger og begrebsafklaringer.....	6
Kvoteflytningenes trosliv	8
Betydning af religion under genbosættelse i Danmark	11
Oplevelse af fællesskab i kristendommen.....	11
Menighedsmedlemmers motivationer i modtagelsen.....	12
Samvær og aktiviteter i menighedsfællesskaberne	14
Religiøse praksisser i kirkerne.....	14
Socialt samvær i menigheden.....	17
Religiøse fællesskaber som rum for læring og inklusion	19
Kristne værdier og børneopdragelse.....	19
Danske normer.....	22
Menighedens egenskaber som inklusionsrum.....	23
Oplevede potentialer og barrierer i de religiøse fællesskaber	26
Positive oplevelser og potentialer.....	26
Udfordringer og barrierer.....	29
Menigheders samarbejde med kommunerne	32
Perspektiver for fremtiden	33
Noter.....	34

Kvoteflygtninge, religion og nye fællesskaber

En undersøgelse af congolesiske kvoteflygtnings inklusion og deltagelse i kristne menigheder

Introduktion

Danmark modtager i disse år kvoteflygtninge fra DR Congo og Burundi, som i en lang årrække har boet i FN-flygtningelejre i Rwanda. I perioden 2021-2023 er lidt under 400 kvoteflygtninge blevet genbosat i kommuner over hele Danmark. De udvalgte kvoteflygtninge er primært enlige kvinder med børn, og i flere tilfælde er familier i tre generationer ankommet. Desuden er der enkelte LGBT+ personer iblandt.

Hovedparten af de kvoteflygtninge, der er blevet genbosat i Danmark siden 2021, er troende og bekender sig til forskellige trosretninger inden for kristendommen, herunder pinsebevægelsen, Syvende Dags Adventistkirken, katolicisme med flere. Mange har derfor fra barnsben været vant til og prioriteret at gå i kirke, også under opholdet i FN-lejrene.

Når UNHCR, FN's Flygtningeorganisation, vurderer flygtninge til eventuel genbosættelse i et tredjeland, indgår religiøs tro og tilhørsforhold som naturlig afdækning af flygtningenes livshistorie og situation. I efterfølgende "udvælgelsessamtaler" med repræsentanter fra Udlændingestyrelsen og DRC Dansk Flygtningehjælp er religiøst tilhørsforhold derfor også et samtalepunkt. Flere af kvoteflygtningene har her udtrykt ønske om at blive tilknyttet bestemte kristne menigheder efter genbosættelse.

Modsat flygtninge med asylstatus får kvoteflygtninge i Danmark opholdstilladelse i forbindelse med deres udvælgelse og bliver boligplaceret i en dansk kommune på dagen for deres ankomst. Allerede inden for genbosættelsens første uger har mange medlemmer af kristne menigheder landet over stået klar, budt kvoteflygtningene velkomne i deres menigheder og hjulpet dem med at falde til i Danmark.

Denne rapport præsenterer oplevelser og erfaringer forbundet med de nyankomne kvoteflygtninges møde med og deltagelse i kristne menigheder i Danmark. På baggrund af perspektiver fra både kvoteflygtningene selv og danske menighedsmedlemmer giver rapporten et indblik i den oplevede betydning af religion og religiøse fællesskaber under genbosættelse i Danmark. Desuden fokuseres der på den "religiøse modtagelse" og det inklusionsarbejde, der foretages i kristne menigheder, samt på hvilken betydning dette arbejde har for både kvoteflygtninge, de involverede menighedsmedlemmer og kirkesamfund generelt.

Rapporten er udarbejdet af forskere fra Afdeling for Antropologi ved Aarhus Universitet. Rapporten er del af det igangværende forskningsprojekt *Re-orienting Integration*, der er et samarbejde mellem forskere fra Aarhus Universitet, Center for Udsatte Flygtninge i DRC Dansk Flygtningehjælp samt VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.¹

Hvad vil det sige at være kvoteflygtning?

En kvoteflygtning er en flygtning, der opholder sig uden for sit oprindelsesland, og som af FN's flygtningehøjkommissariat UNHCR indstilles til genbosættelse i et sikkert tredjeland. Kvoteflygtninge er mennesker i udsatte positioner. Mange har levet store dele af deres liv i flygtningelejre uden for deres oprindelsesland, hvorfra de er sendt på flugt som følge af krige, kriser og forfølgelse.

FN's kvotesystem er en vigtig international ordning, der tilbyder en varig løsning til de mest sårbare flygtninge og sikrer, at ansvaret løftes ud fra solidariske principper, når det gælder fordelingen af verdens flygtninge.

Baggrundsviden

Kvoteflygtningene fra DR Congo og Burundi, der disse år genbosættes i Danmark, kommer fra FN-flygtningelejre i Rwanda. Mange af de voksne kvinder er flygtet fra krige og forfølgelse i DR Congo i 1990'erne og 00'erne og har således boet en årrække i tætbefolkede lejre i Rwanda. Andre er flygtet på grund af fornyet konflikt i det østlige DR Congo eller politisk forfølgelse og uroligheder i Burundi og har derfor boet i lejrene i kortere tid. De fleste af børnene er typisk født i lejrene. Mange af kvoteflygtningene har således ventet mange år på muligheden for genbosættelse.

Årtiers krige og konflikter i DR Congo og Burundi – samt flugten derfra – har for mange af kvoteflygtningene været forbundet med forfølgelse, vold og seksuelle overgreb. Livsvilkårene i det efterfølgende ophold i lejrene i Rwanda er dog også barske. Flygtningenes økonomiske støtte fra FN rækker kun lige til at overleve, og selvom mange forsøger at supplere den lave ydelse med fx daglejerarbejde, er adgangen til beskæftigelsesmuligheder stærkt begrænsede. Mens de fleste børn går i skole, har mange af de voksne begrænset – hvis nogen – skolegang, og en del er derfor analfabeter. Langt de fleste af de congolesiske kvoteflygtninge taler derfor udelukkende

bantusproget kinyarwanda, mens de burundiske kvoteflygtninge typisk kun taler kirundi. Sundhedscentrene i lejrene har begrænsede ressourcer, og flygtningene kan derfor ikke nødvendigvis få behandling for sygdomme af mere specialiseret karakter. En del lever derfor med ubehandlede fysiske sygdomme og gener.²

Særligt enlige kvinder uden mandligt netværk er udsatte i lejrene, da de i højere grad risikerer at blive udsat for vold, seksuelle overgreb eller økonomisk udnyttelse. Desuden kan kvinder risikere social udstødelse eller chikane, hvis de for eksempel som følge af overgreb har børn uden for ægteskabet. Krigsforfølgelser, overgreb og barske vilkår i DR Congo, Burundi og i lejrene i Rwanda har medført, at en del kvoteflygtninge lever med ubehandlede traumer, PTSD eller anden psykisk mistrivsel. Mindre børn kan være sekundært traumatiserede af deres mors barske oplevelser.

De seneste år har Danmark primært modtaget kvoteflygtninge under UNHCR's udvælgelseskategori "Women at Risk".³ Det inkluderer voksne kvinder, som UNHCR vurderer til at være i øget risiko for kønsbaseret vold og udnyttelse, fordi de er uden

lokalt, mandligt netværk i lejrene. Samme udsathed gælder de LGBT+ personer, der genbosættes i Danmark. Kvoteflygtningene har således også i kraft af deres køn et beskyttelsesbehov, som UNHCR vurderer først kan blive imødekommet ved genbosættelse i et sikkert tredjeland. På trods af de sårbarheder og barske forhold, som har påvirket kvoteflygtningenes tilværelse, skal kvinder og børns resiliens, handlekraft og styrke ikke undervurderes. Kvoteflygtningene har klarer sig længe under disse svære vilkår, og mødrene har typisk kæmpet og ofret meget for at opnå den bedst tænkelige fremtid for dem selv og deres børn.

UNHCR har aktuelt fem flygtningelejre i Rwanda,⁴ og det er i nogle af disse lejre, at kvoteflygtningene, der disse år genbosættes i Danmark, har boet. Lejrene administreres i samarbejde med en række nationale og internationale partnere. En del af disse partnere er internationale NGO'er, hvoraf nogle

er trosbaserede organisationer.⁵ Disse organisationer hjælper med en række services i lejrene, for eksempel ved at donere skolegang til børn og unge på kristne skoler. Foruden partnerne er der i lejrene en række religiøse fællesskaber og kirker, som flygtningene kan blive en del af.

Under deres flugt og ophold i lejrene har religion for mange af kvoteflygtningene været et afgørende redskab til at håndtere de traumatiske oplevelser, de har været udsat for. Selvom genbosættelsen og dens fremtidsudsigter for mange kvoteflygtninge er forbundet med glæde, optimisme og gåpåmod, er det en stor udfordring at etablere sig i et nyt land. Eksiltilværelsen kan være forbundet med forvirring, usikkerhed og social isolation, og nye som gamle psykiske og somatiske symptomer kan komme op til overfladen. Særligt i denne periode kan trosforhold og deltagelse i religiøse fællesskaber spille en stor rolle.

Kristendom – på globalt og nationalt plan

Kristendom er en verdensreligion med ca. 2 milliarder følgere på verdensplan. Det anslås, at henvend 60% af afrikanere syd for Sahara identificerer sig som kristne. Kristendommen har imidlertid gennem historien manifesteret sig i en række forskellige fortolkninger og retninger. Nogle kristne afrikanere praktiserer ofte en mere "karismatisk" version af kristendom, end mange vil kende fra folkekirken i Danmark.⁶

Folkekirken er funderet i en evangelisk-luthersk protestantisme, men der findes mange andre kristne retninger og menigheder landet over. Denne mangfoldighed betyder, at uanset om nye kvoteflygtninge identificerer sig som katolikker, baptister, syvendedags adventister, følgere af en mere karismatisk pinsekirke eller noget helt femte, er der ofte menigheder i det lokale opland, som kvoteflygtningene kan opsøge og blive en del af efter ankomsten til Danmark.

Besøg Aarhus Universitets Center for Samtidsreligions hjemmeside for oplysninger og årsbøger om anerkendte trossamfund i Danmark: <https://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark>

Kvoteflygtninges vej til Danmark

1. Hvert år tages en politisk beslutning i Danmark om modtagelse af kvoteflygtninge; hvor mange, hvorfra samt deres profil.
2. På baggrund af den politiske beslutning udvælger og indstiller UNHCR kvoteflygtninge til genbosætning i Danmark.
3. De indstillede flygtninge interviewes af Udlændingestyrelsen og DRC Dansk Flygtningehjælp i det land, hvor de befinder sig. Har flygtningen tidligere italesat religion i afdækningen af dennes livshistorie og generelle situation, spørges der yderligere ind til dette i samtalen. Udlændingestyrelsen træffer herefter endelig afgørelse i sagerne.
4. De kvoteflygtninge, der tilbydes genbosættelse i Danmark, modtager et før-afrejsekursus om Danmark, gennemgår en sundhedsundersøgelse i opholdslandet samt en fit-to-travel-undersøgelse inden afrejse.
5. Kvoteflygtningene får opholdstilladelse og visiteres til boligplaceringskommune inden afrejse.
6. Afrejse med fly fra opholdssted til Danmark.
7. Boligplacering i kommune umiddelbart efter ankomst.
8. Kvoteflygtninge er omfattet af integrationsloven ligesom andre flygtninge og starter i det kommunalt tilrettelagte "selvforsørgelses- og hjemrejseprogram".

Rapportens metode og datagrundlag

Rapportens datagrundlag består primært af kvalitative interviews, uformelle samtaler og observationer, som er foretaget i perioden fra april 2022 til december 2023. Datagrundlaget er tilvejebragt af forskere fra Aarhus Universitet, der er tilknyttet forskningsprojektet *Reorienting Integration*, og som led i deres respektive feltstudier har haft samtaler om eller deltaget i aktiviteter relateret til kvoteflygtningenes trosliv. Rapporten indeholder derfor perspektiver fra en række forskellige kommuner i Danmark.

Bidragyderne til rapporten er henholdsvis nyankomne kvoteflygtninge fra DR Congo, medlemmer og præster fra eksisterende kristne menigheder i Danmark, samt kvoteflygtninge fra DR Congo, som blev genbosat i Danmark for en årrække siden og som aktuelt tilhører de menigheder, de nyankomne kvoteflygtninge er blevet tilknyttet. Med henblik på at sikre deltageres anonymitet er menighedernes navne og religiøse tilknytning udeladt i rapporten.

Rapporten bygger på 16 interviews med i alt 13 kvoteflygtninge. Disse er alle kvinder mellem 22-85 år, som er blevet genbosat i Danmark mellem 2022-2023. Derudover er der foretaget interviews med i alt otte personer, der er medlemmer af eller præster i forskellige lokale kristne menigheder. Vidensgrundlaget er desuden understøttet af noter fra medlemmer af forskergruppens uformelle samtaler med voksne kvoteflygtninge, menighedsmedlemmer og præster.

Rapporten er desuden baseret på observationer, som medlemmer af forskergruppen har gjort sig. Dette gælder især aktiviteter og samvær mellem nyankomne kvoteflygtninge og eksisterende menighedsmedlemmer i og udenfor kirkens rum. Desuden indgår observationer relateret til kvoteflygtningenes tro og religiøse praksisser i eget hjem.

I rapporten vil udvalgte citater fra de kvalitative interviews figurere i "talebobler". For at sikre deltageres anonymitet er alle navne pseudonymer.

Rapporten indeholder desuden en række "glimt fra felten", hvis formål er at give indblik i nogle af de mange – små som store – aktiviteter, der finder sted i samværet mellem kvoteflygtninge og menighedsmedlemmer. Også her er visse informationer udeladt og navne fiktioniserede for at sikre undersøgelsesdeltageres anonymitet.

Afgrænsninger og begrebsafklaringer

Rapporten præsenterer indtryk, oplevelser og erfaringer fra de første måneder og år af kvoteflygtningenes genbosættelse i Danmark. Rapporten bør derfor læses som en fremlægning af forskellige perspektiver snarere end en analyse eller vurdering af de præsenterede praksisser og holdninger. I den forbindelse skal det desuden understreges, at rapporten er et øjebliksbillede, samt at tanker og holdninger, såvel som konkrete praksisser, kan have ændret sig siden dataindsamlingsperioden.

Løbende anvendes de to overordnede kategorier "kvoteflygtninge" og "menighedsmedlemmer" om rapportens bidragydere. Selvom disse deler en række karakteristika hvad angår deres religiøse tilhørsforhold, skal det understreges, at religion kommer i utallige variationer og former, og at bidragyderne naturligvis er en heterogen gruppe af mennesker, som har forskellige forståelser, oplevelser og behov i relation til deres religion.

Rapporten fokuserer primært på kvoteflygtninge, der efter genbosættelse regelmæssigt deltager i menighedsaktiviteter. Det er dog centralt at pointere, at deres personlige ressourcer i forhold til deltagelse i nye fællesskaber varierer meget. Medlemmer af forskergruppen har endvidere mødt flere kvoteflygtninge, som med stor ærgrelse endnu ikke har fundet lokale menigheder i det område, de er blevet boligplaceret i, som de har lyst til og mulighed for at tilslutte sig.

I rapporten indgår udelukkende menigheder fra etablerede trossamfund i Danmark, hvor store dele af menigheden er etnisk danske, og hvor det talte sprog som udgangspunkt er dansk. Flere kvoteflygtninge deltager imidlertid jævnlige i online transmitterede gudstjenester, hvor prædikener og korsang formidles på deres modersmål, kinyarwanda. Over hele Danmark findes der endvidere kristne migrantmenigheder, som mange flygtninge med tiden tilslutter sig – eller selv er med til at oprette.

Migrantmenigheder i Danmark

En migrantmenighed er kendetegnet ved at være en etableret menighed, som afholder religiøse aktiviteter på andet sprog end dansk ved en leder eller præst, som ikke er født i Danmark. I Danmark er der over 300 migrantmenigheder, som dækker over kristne fra hele verden, og som omfatter alle former for protestantiske, katolske og ortodokse kirke traditioner.

Folkekirkens Migrantsamarbejde er navnet på det nationale kontor for arbejdet med udlændinge og integration i folkekirken. I samarbejde med Tværkulturelt Center og Kirkernes Integrationstjeneste driver de en database over migrantmenigheder i Danmark. Aktuelt omfatter databasen ca. 80 menigheder, hvor medlemmerne overvejende har afrikansk baggrund. Omtrent 60 af disse menigheder er af den protestantiske tradition. De fleste af disse menigheder har medlemmer fra forskellige afrikanske nationaliteter, har gudstjenestesprog på engelsk og/eller fransk og er rundet af en karismatisk kirke tradition.

Databasen over migrantmenigheder kan tilgås på hjemmesiden www.migrantmenigheder.dk, hvor man også kan læse mere om folkekirkens samarbejde med disse menigheder.

Kvoteflygtningenes trosliv

Samtlige kvoteflygtninge, der har bidraget med indsigter til denne rapport, bekender sig til trosretninger inden for kristendommen og slår fast, at religion er en central del af deres hverdag og livsanskuelse. Mange fortæller, at de har svært ved at forestille sig et liv, hvor de *ikke* praktiserer deres tro ved at bede til Gud og deltage i religiøse fællesskaber. Én kvoteflygtning udtrykker dette ved at beskrive religion som en "afhængighed" for hende. For flere af kvinderne var biblen og salmebøger på kinyarwanda nogle af de få genstande foruden tøj, som de medbragte fra Rwanda til Danmark.

Oplevelsen af at religion udgør et centralt og afgørende element i deres liv er for kvinderne tæt forbundet med troen på, at Gud i forskellige grader kan styre, hvad der sker i den enkeltes liv. I samtaler fremhæver flere, at det er Gud, som fx har forskånet dem i risikofyldte situationer, som har kunne helbrede dem fra sygdomme og sikre deres fortsatte sundhed, og som har muliggjort deres genbosættelse i Danmark. Nogle fortæller, at situationer, der overgår deres umiddelbare forståelse, derfor må tilskrives Guds indflydelse.

For mig er religion en kæmpe stor ting. Det er centralt i mit liv. Fordi i det liv, jeg har haft, hvis jeg ikke havde min religion, så var jeg blevet tosset.

(Chantal, kvoteflygtning)

I samtaler om religion fremhæver mange, at troen på Gud og deltagelse i religiøse fællesskaber frembringer positive, følelsesmæssige og sanselige oplevelser. Flere kvoteflygtninge oplever, at de efter fx bøn, sang eller bibellæsning mærker glæde, lethed i kroppen samt "fred og ro i sjælen". Nogle fortæller, at disse positive følelser opstår, fordi religiøse praksisser skaber en midlertidig glemsel af de oplevelser og omstændigheder, der tidligere eller aktuelt tynger dem. Samtidig giver følelsen af personligt nærvær med Gud en oplevelse af trøst. Herigenem mærker flere kvoteflygtninge et fornyet håb og genfinder til en vis grad troen på, at Gud holder hånden over dem.

I denne rapport bruger vi udtrykket "religiøs praksis" til at betegne handlinger og aktiviteter, som for undersøgelsesdeltagerne opleves – i forskellige grader og modus – at være motiveret af og have et religiøst indhold og formål.

Samtlige kvinder fortæller, at de har dyrket deres tro siden barnsben og deltaget i religiøse ritualer og fællesskaber i det omfang, det har været muligt under deres flugt og liv i flygtningelejrene. Nogle kvoteflygtninge har i perioder haft arbejdsforpligtelser, som har forhindret dem i at deltage i gudstjenester, hvorfor de primært har praktiseret bønner til Gud i eget hjem. Andre fortæller, at de har forsøgt at gå i kirke hver uge, nogle har været del af lokale kirkekor, og endnu andre beskriver, at de sommetider har deltaget i en særlig religiøs begivenhed, hvor de over to dage opholdt sig med andre menighedsmedlemmer, fastede og bad bønner sammen. Flere kvinder fortæller, at de forbandt lokale, kristne menigheder i Rwanda med steder, hvor de kunne tilbringe tid med venner og familie, hvor de dyrkede deres personlige relation til Gud, og hvor de følte sig trygge.

Gud er alt. Det er derfor, at jeg er her. Det er derfor, at jeg eksisterer. Så Gud er alt for mig.

(Mutoni, kvoteflygtning)

Religion spiller en stor rolle. Det er Gud, der giver livet. Det er Gud, der gør alt det, der sker med os. Det er Gud, der bestemmer fremtiden. Derfor er det meget, meget vigtigt, at man tror på Gud; at man tror på noget. Fordi hvis man ikke tror på noget, så er man ikke et helt menneske.

(Esperance, kvoteflygtning)

I samtaler om religion forklarer mange kvoteflygtninge, at de har tilknytning til en bestemt trosretning inden for kristendommen. Flere identificerer sig med én bestemt retning og kirke, og derfor er det for mange utænkeligt, at de i Danmark kan indtræde i en menighed tilknyttet en anden trosretning. Én forklarer, at "det vil føles som at skifte religion". Omvendt nævner en anden, at en given menigheds trosretning er mindre vigtig, så længe man beder til den samme (kristne) Gud og deltager i religiøse praksisser sammen med familie, venner og bekendte. Endnu andre fortæller, at man i deres optik godt kan besøge andre menigheder, særligt hvis der er et socialt udbytte, men at de bibeholder relationen og identifikationen til "deres egen" kirke.

Det er svært at pege på, hvad det bedste er ved at være troende, fordi der er så meget. Men dengang jeg fandt ud af, at min mand havde smittet mig med HIV, der bad jeg til Gud og sagde "Kære Gud, hvis bare du kan forhindre mig i at udvikle en dødelig sygdom". For jeg så jo, hvordan folk faldt om og døde af AIDS. Jeg så, hvad det var den sygdom gjorde ved folk. Hvis de ikke døde på stedet, så udviklede de forfærdelige bivirkninger. Så jeg bad til Gud og sagde "hvis du kan passe på mig i den her sygdom og hvis du kan gøre, så mine børn ikke bliver smittet, så vil jeg altid lovprise dig". Og det skete så; Gud passede på mig, det blev ikke mere alvorligt end det er. Mine børn blev ikke smittet af den her sygdom. Siden da har jeg virkelig været troende. For mig er Gud det højeste, og selvom nogen siger, at Gud er i himlen, så oplever jeg faktisk, at Gud er meget tæt på mig.

(Aimee, kvoteflygtning)

Når jeg har været i kirke og bedt til Gud om det, jeg har brug for, så er jeg glad når jeg tager hjem. Så ved jeg, at jeg nok skal få det, som jeg har bedt til Gud om.

(Ivette, kvoteflygtning)

Når du er helt nede, så kan du læse Guds ord, og så kan du føle, at du slapper af.

(Esperance, kvoteflygtning)

Det [at gå i kirke] er mad til sjælen. Og hvis det er, at der kommer fristelser, så kan jeg gå i kirke og bede for, at fristelserne skal gå væk. Og bede til Gud for, at han skal give mig fred i mit hjerte [...] Jeg takker Gud, fordi Gud har gjort store ting for mig.

(Grace, kvoteflygtning)

Jeg vil overhovedet ikke ændre mig og tage til en anden kirke. Det skal være min egen kirke.

(Esperance, kvoteflygtning)

Selvom de kan have forskellige navne, så tror vi alle på den samme Gud, og vi beder på samme måde. Så det er ikke noget problem at gå i en anden kirke.

(Iragena, kvoteflygtning)

Betydning af religion under genbosættelse i Danmark

Efter deres genbosættelse er mange kvoteflygtninge begyndt at komme regelmæssigt i kirker og kristne menigheder i deres nye lokalområder. Nogle kvoteflygtninge har bedt kommunale frontmedarbejdere om hjælp til at finde kirker og menigheder. I andre tilfælde er kvoteflygtningene kort efter ankomsten blevet opsøgt af medlemmer fra lokale menigheder, som har inviteret dem ind i deres menighedsfællesskab – et møde der ofte er kommet i stand via medarbejdere fra kommunen. I visse tilfælde har menighedsmedlemmer, der for en årrække siden selv er flygtet fra DR Congo eller Rwanda, assisteret i denne modtagelse.

Oplevelse af fællesskab i kristendommen

På tværs af de kvoteflygtninge og menighedsmedlemmer, der optræder i denne rapport, er der bred enighed om, at der eksisterer et særligt fællesskab mellem dem i form af den kristne tro. Der er enighed om, at de i et vist omfang deler et udgangspunkt, syn på livet og mål i tilværelsen, der grunder i deres fælles religiøse livsanskuelse. Flere giver udtryk for, at det trosbaserede fællesskab giver et sammenhold, som stikker dybere end mange andre typer af fællesskaber. Særligt de lokale menighedsmedlemmer benævner derfor ofte hinanden og kvoteflygtningene som "søstre" eller "brødre" og forklarer, at deres kirke og religiøse fællesskab kan forstås som "en udvidet familie".

Både kvoteflygtninge og lokale menighedsmedlemmer forklarer, at det familielignende fællesskab i kristendommen går på tværs af landegrænser, tid og sprog. Efter genbosættelse opleves kristne menigheder derfor som både oplagte og tilgængelige fællesskaber for kvoteflygtningene at træde ind i. Dels fordi medlemmerne på forhånd har en idé om, at de deler en række værdier og overbevisninger, og

dels fordi de kan dele tro og sammenhold gennem religiøse symboler og praksisser på trods af deres sproglige forskelle. Et menighedsmedlem forklarer, at selvom ikke alle taler dansk, kan det derfor føles som om, at de alligevel taler samme sprog. Oplevelsen af fællesskabets genkendelighed skaber for flere kvoteflygtninge følelsen af at træde ind i et trygt, velkendt rum, hvilket for mange opleves tiltrængt i en genbosættelsesperiode, der på mange måder er præget af forandring og forvirring.

Jeg har jo rejst i hele verden, og overalt hvor man kommer, så er man del af et fællesskab [...] Man deler en fælles tro. En fælles identitet, på et eller andet niveau.

(Peter, menighedsmedlem)

En tidligere flygtning fra DR Congo, som har boet en årrække i Danmark og været med i den kirkelige modtagelse af kvoteflygtningene, fortæller at mange af de nyankomne kvoteflygtninge har haft dårlige erfaringer med og mistillid til autoriteter i FN-lejrene. Derfor kan de nyankomne kvoteflygtninge ofte føle sig utrygge og mistroiske ved nogle af de myndighedspersoner, de træffer under modtagelsen i Danmark; blandt andet fordi de har svært ved at afkode, hvilken myndighed forskellige personer har, og hvem de derfor kan stole på. Denne utryghed ved myndighedspersoner medfører, at kvinderne nogle gange kan være bange for ærligt at dele de udfordringer, som de måtte stå overfor. I sådanne situationer vælger nogle at søge mod det kirkelige fællesskab efter hjælp og støtte, fordi de i højere grad tør stole på deres trosfæller og føler, at de kan regne med deres hjælp.

Vi har selv, min mand og jeg, rejst en del rundt omkring i verden i forbindelse med et firma, vi har haft, og det der med at møde andre kristne, det gør, at når du kommer til et land, så møder du med det samme en, som du har noget tilfælles med. En bror eller søster. Og det gør en forskel, det gør det virkelig. [...] Der er et sammenhold, som man ikke bare sådan finder på andre måder, tror jeg.

(Helle, menighedsmedlem)

De første, du sørger for at give mad, hvis der nu ikke var mad nok, det var jo dine egne, dine børn, dine nærmeste. Og man har et ansvar for hinanden. I en menighed, der får man et ansvar for hinanden. Til at hjælpe hinanden. Menigheden skulle gerne være [...] et lille hospital, hvor man kan støtte hinanden, opmuntre hinanden og hjælpe hinanden, hvis der er problemer.

(Niels, menighedsmedlem)

De mennesker, som jeg er sammen med i kirken, vi deler samme tro, og derfor kan vi godt forstå hinanden.

(Esperance, kvoteflygtning)

Menighedsmedlemmers motivationer i modtagelsen

Tankerne og motiverne bag menighedsmedlemmers deltagelse i kvoteflygtningenes modtagelse i Danmark er mangefacetteret og relaterer sig ikke udelukkende til religion. Fælles for de fleste menighedsmedlemmer, der bidrager til denne rapport, er dog oplevelsen af, at deres motivation særligt udspringer af deres kristne tro og livsførelse.

Flere henviser blandt andet til, at oplevelsen af ansvarlighed for sine medmennesker er dybt forankret i den kristne tro. Netop derfor føler flere en vis grad af pligt over at hjælpe kvoteflygtningene med at finde sig til rette i kirken, i de kristne fællesskaber og i deres nye hverdag og lokalområde. Det præciseres dog af flere, at modtagelsen og de arbejdsopgaver,

det medfører, "ikke føles som en sur pligt"; samværet med kvoteflygtningene er drevet af lyst, og flere finder incitamentet til at hjælpe som en naturlig del af det familielignende bånd, der knytter dem sammen som trosfæller.

Andre menighedsmedlemmer henviser til forskellige skriftsteder i Biblen, som foreskriver, at man skal behandle andre, som man ønsker, at de skal behandle én selv. Herunder følger, at man hjælper "fremmede" og mennesker i nød – hvilket ifølge flere menighedsmedlemmer kendetegner kvoteflygtningene – fordi de ville ønske selv at blive modtaget på lignende måde, hvis de stod i samme situation. Endnu andre beskriver, at det er Guds vilje, at de skal hjælpe de kvoteflygtninge, som har vist interesse i at blive del af deres religiøse fællesskab.

I denne forbindelse understreger flere menighedsmedlemmer, at de ikke nødvendigvis har et særligt forhåndskendskab til frivilligt arbejde med flygtninge eller viden om kvoteflygtningenes særlige behov. Modtagelsen bygger ikke nødvendigvis på viden og kompetencer men snarere på det, de beskriver som deres medmenneskelighed.

Foruden dette beskriver flere menighedsmedlemmer, at modtagelsen og samværet med kvoteflygtningene tilvejebringer positive følelser hos dem selv. Dette skyldes både, at de selv nyder samværet med de nye menighedsmedlemmer, og at det føles rart at hjælpe andre mennesker. Samtidig beskriver nogle, at de gerne vil hjælpe og præge de nye familier med de kristne bud, der har givet dem selv og deres familier meget glæde og retning i livet.

Jeg har sagt til Gud, at alle dem, han lægger på mit dørrin, skal jeg nok samle op, hvis han vil give mig styrke til det. Og det har han så ligesom gjort, ikke? Nogle gange kommer der en ordentlig gruppe, andre gange er det blot én familie ad gangen [...] Jeg er meget – det siger de andre i hvert fald – omsorgsfuld, hjælpsom, og det ligger nok i min natur meget af det. Det kommer også fra at være en kristen. Hvis ikke jeg var en kristen, så var det ikke sikkert, at jeg ville gøre det.

(Kirsten, menighedsmedlem)

Jeg har på intet tidspunkt tænkt det som en pligt. Måske handler det også om, at jeg bare er nået dertil i mit liv, hvor noget af det vigtigste for mig, det simpelthen bare er mit liv med Jesus. Jeg finder alt der. Det er der, jeg finder min glæde og min tryghed. Og jeg nyder det, når jeg sidder og læser i min bibel. Derfor, så tror jeg, at når man har det sådan, så er det ikke en pligt.

(Helle, menighedsmedlem)

Tænk, hvis alle mennesker gør godt mod hinanden. Så ville der være mange ting, der var meget bedre. Og det er jo den gyldne regel: "Elsk din næste som dig selv". Her har vi nogle mennesker, som har brug for noget hjælp i en periode, og vi kan ikke favne hele verden, men vi kan hjælpe i vores lokalsamfund.

(Johannes, menighedsmedlem)

Samvær og aktiviteter i menighedsfællesskaberne

Siden deres genbosættelse er mange kvoteflygtninge begyndt at tilbringe tid sammen med menighedsmedlemmer både i og uden for kirkernes rum. Dette afsnit giver et indblik i nogle af de forskelligartede praksisser og aktiviteter, der finder sted i de nyetablerede fællesskaber, samt hvordan både de kvindelige kvoteflygtninge og menighedsmedlemmer finder nye måder, hvorved de kan være sammen og dyrke deres tro.

Religiøse praksisser i kirkerne

En stor del af samværet mellem de nyankomne kvoteflygtninge og menighedsmedlemmer finder sted i selve kirkerne. Her møder mange kvoteflygtninge tit op til den ugentlige gudstjeneste, hvor de deltager i forskellige religiøse praksisser, herunder prædikener, fællesbøn, salmesang og sommetider bibelstudier. Mens bibelstudiet for voksne deltagere finder sted, kan børn typisk trække ind i et tilstødende lokale, hvor de lærer om kristendommens fortællinger gennem højtlesning, børnesange, tegneopgaver eller lignende.

For at tilgodese de nyankomne kvoteflygtninge, der er blevet del af det kirkelige fællesskab, har menighedsmedlemmer flere steder valgt at lave større eller mindre tilpasninger af eksisterende religiøse praksisser eller opstartet nye aktiviteter.

Nogle menigheder har udvidet deres salme-repertoire og prioriterer at spille og synge sange, der er gængse i DR Congo og Rwanda. I nogle menigheder har man lavet sanghæfter, hvor salmerne fremgår både på dansk og kinyarwanda, så alle deltagere kan synge samtidigt på deres respektive modersmål. Både kvoteflygtninge og lokale fremhæver denne tosprogede salmesang som en vigtig og samhørighedsskabende praksis. Desuden beskriver flere

kvoteflygtninge, at det er rart for dem at synge på deres modersmål; både fordi det opleves velkendt og trygt, og fordi de forstår salmeteksten og derfor i højere grad føler, at sangens budskab hjælper og trøster dem.

I flere menigheder har kvoteflygtninge desuden oprettet eller fundet ind i eksisterende menighedskor, hvor de synger på kinyarwanda. Her kan de mere intensivt dyrke et musikalsk fællesskab med andre kinyarwanda-talende. Ved gudstjenester og begivenheder i kirken bidrager de sommetider til dagens program ved at fremføre nogle af de korsange, som de har øvet.

Det var rigtigt godt [i kirken], fordi alle sang på deres sprog. Og det var også sådan, da vi skulle snakke om Biblen. Der snakkede vi på kinyarwanda, fordi der var en tolk, der kunne snakke på vores sprog. [...] Nogle gange kan sang godt hjælpe dig på rigtig mange måder. Fordi du forstår det, som vi synger om. Når det fx er på dansk og man ikke kan sproget, så ved man ikke, hvad der foregår. Det kan også være det samme, når man snakker om Biblen. Når man forstår præcist, hvad der bliver sagt, så får man den hjælp, som man har brug for.

(Chantal, kvoteflygtning)

I nogle menigheder har man ansat kinyarwanda-talende medlemmer, der har været i Danmark i en årrække, til at varetage bibelstudium, prædikener, dåbsforberedelser samt tolke for de nyankomne kvoteflygtninge. Samtidig tilbyder nogle menigheder også et oversættelsessystem, hvor deltagere via høretelefoner kan lytte med mens prædikener eller bibelstudier simultantolkes til kinyarwanda. Sådanne oversættelser kan imidlertid være tidskrævende, og derfor oplever flere, at gudstjenesten sommetider trækker mere ud end tidligere.

I nogle tilfælde er man desuden begyndt at afholde arrangementer, hvor menigheder på tværs af landet mødes. Her vil der typisk være gudstjeneste, bibelstudium, salmesang, korkoncerter og dåb. Nogle menighedsmedlemmer fortæller, at sådanne arrangementer forhåbentlig kan styrke kontakten mellem kvoteflygtninge fra DR Congo, som er genbosat forskellige steder i Danmark, og samtidig skabe incitament for at de nyankomne kvoteflygtninge i højere grad vil deltage aktivt i afholdelsen af kirkens aktiviteter. Denne type arrangementer bliver sommetider live-transmitteret, så de, der ikke har kunne deltage ved fremmøde, kan følge med online hjemme fra stuerne.

VOKSENDÅB, HOPPEBORG OG FÆLLES BUFFET

Ved ankomst til stævnet myldrer det med liv. En stor turistbus, små minibusser og biler holder udenfor kirken. På græsset ligger en flad, rød hoppeborg, der venter på at blive pustet op. Der er kommet afrikanske – hovedsageligt congolesiske – familier fra flere landsdele. Andre følger stævnet via livestream. Folk er klædt i festtøj. Kvinderne er i høje hæle, farverige kjoler og håret er sat. Mændene er i skjorte og jakkesæt.

Under gudstjenesten er hele kirkerummet fyldt op. Der er masser af børn i alle aldre, som undervejs skifter pladser, siver ind og ud af rummet, og flittigt bruger hoppeborgen, der nu er blevet fyldt med luft. Under programmet bliver der talt på kinyarwanda og derefter oversat til dansk. Når der er fællessang, kommer teksten op på storskærm både på kinyarwanda og dansk, så der bliver sunget samtidigt på de to sprog.

Ud over bibelstudie, gudstjeneste og korsang er der også en særlig begivenhed på programmet denne dag. Der er nemlig tre, som skal voksendøbes. De bliver døbt på skift iført lange hvide klæder i et stort bassin. Bagefter bliver de budt velkomne som nye medlemmer af menigheden og modtager

blomster. Inden selve dåben taler præsten til hele forsamlingen. Han siger, at han er glad for, at så mange er kommet til Danmark fra Rwanda, DR Congo og Uganda. "Som I sikkert har forstået, er kristendommen ikke så stærk i Danmark, men vi tror, at I kan hjælpe os med at forkynde evangeliet om Jesus Kristus". Præsten fortæller, at der tidligere blev sendt mange missionærer til Afrika og fortsætter: "Måske er I de missionærer, som kommer tilbage til Danmark nu for at lære os om kristendommen. Så velkommen." Et budskab, der giver klapsalver fra salen.

Ved 13-tiden bliver der stillet langborde op, og forskellige gryder og skåle bliver sat frem til en stor, fælles buffet. Bordet er fyldt med traditionelle, afrikanske retter med kassava, ris og bønner samt forskellige "nordiske" salater. Senere er der is og kage, og præsten fortæller smilende, at de har skaffet en kummefryser til opbevaring af al isen. Rummet fyldes af snak og latter, og der bliver talt på kryds og tværs. Efter en længere frokostpause fortsættes den festlige stemning til langt ud på eftermiddagen, hvor forskellige lokale kor fylder kirkerummet med salmer og sange på kinyarwanda, der indimellem bliver til fællessang for hele salen.

Vi lavede et nyt program, og vi vidste godt det her med, at vi måske kunne mødes lidt omkring musik. Så vi kan synge sammen, vi kan smile til hinanden, vi kan holde bøn sammen. Det er det, som man kan i en kirke.

(Johannes, menighedsmedlem)

Det er næsten samme program, som vi bruger i Rwanda. Men det, der er forskellen, det er sproget. Når vi er i gang med at bede, eller når præsten siger noget, så bruger vi tegnsprog nogle gange. Og der er nogle sange, som jeg kender på kinyarwanda, som også findes på dansk. Det er samme melodi, det er samme lyde. Så det kan godt være, at de synger på dansk, men jeg kan alligevel godt synge med på kinyarwanda.

(Esperance, kvoteflygtning)

Det [menigheden] skal være et sted, hvor de [kvoteflygtningene] finder tryghed, hvor de kan snakke om deres problemer, hvor de kan være sig selv, og hvor de kan have et fællesskab, som gør det nemmere for dem at være i verden. I det hele taget. Det er jo dét, der er formålet med menigheden. Bære hinandens byrder, ikke?

(Peter, menighedsmedlem)

Der er jo overhovedet ikke lighed mellem det her [i Danmark] og så i Rwanda. Overhovedet ikke. Det kan man ikke sammenligne. I Rwanda er der jo ikke så skemalagte programmer. Når folk kommer, så kan du se menigheden synge, og du kan se de er glade, og der er liv. Men her er det ligesom om, at det hele bare er "på minut". Bam, bam, bam, bam, bam. Ej, men det er slet ikke det samme. Men det kan også godt være fordi, jeg ikke forstår det.

(Chantal, kvoteflygtning)

Da vi var færdige inde i kirken, så kom de [medlemmer af menigheden], sagde velkommen og snakkede med os, og bagefter fik vi mad. Vi fik også noget at drikke. [...] Der hvor vi kommer fra, når vi er færdige med gudstjenesten, så går hver eneste person hjem med det samme. Kun gæster må spise med, men ikke dem, der plejer at komme til kirken. [...] Det var rigtigt, rigtigt godt. Fordi når man sidder sammen, uanset om man er en gæst, eller man er vant til at komme i kirken, så kan vi alle sammen spise og snakke sammen. Det er en rigtig, rigtig god ting.

(Iragena, kvoteflygtning)

Flere praksisser i menighederne er således blevet ændret, ligesom nye aktiviteter er kommet til. Selvom der hersker bred enighed om, at der er fællesskab og en vis grad af enshed og samhørighed mellem trosfæller indenfor kristendommen, kan der i praksis godt forekomme større og mindre forskelle på, hvordan man går i kirke og dyrker religiøse praksisser i fx Rwanda og Danmark. Flere menighedsmedlemmer forestiller sig, at kvoteflygtningene oplever et andet "udtryk" i menighederne i Danmark, end de er vant til fra DR Congo og Rwanda. Nogle kvoteflygtninge fortæller da også, at de mærker markante forskelle i måderne at gå i kirke, og at det derfor kræver en vis tilvænning fra deres side, før de kan føle et tilhørsforhold til kirken og får det udbytte af fx gudstjenester, som de håber på. Andre kvinder

fortæller derimod, at de nemt kan genkende gudstjenesternes program og beskriver, at det blot er sproget, der er anderledes.

Kvoteflygtningene fortæller, at tilbedelsen af Gud også finder sted uden for kirkernes mure. Kvinderne beder ofte i deres private hjem, for – som én fortæller – man kan bede til Gud hvor som helst, så længe man har ro omkring sig. Andre fortæller, at de hyppigt kigger eller læser i biblen om aftenen. Mange bruger desuden Youtube, WhatsApp, Zoom eller andre sociale medie-platformer til at tilgå kristent indhold eller samles med trosfæller online. Nogle finder kormusik og salmer, som de lytter til og synger med på, mens andre live-streamer online gudstjenester fra Rwanda.

Socialt samvær i menigheden

Ét menighedsmedlem beskriver, at "samværet er det vigtigste ved kirken", og derfor lægger flere menigheder og enkeltpersoner fra kirkerne fra tid til anden op til samvær med de nyankomne familier efter endt gudstjeneste eller uden for kirkens regi. Flere menigheder har gjort det til en tradition, at fremmødte kan spise frokost sammen efter endt gudstjeneste. Her står menighedsmedlemmerne typisk for maden, og flere kvoteflygtninge deltager jævnlige. Ifølge flere menighedsmedlemmer er forhåbningen, at fællesspisningen vil skabe grobund for at lære hinanden at kende.

Sommetider har nogle menighedsmedlemmer planlagt ture i nærområdet, som særligt henvender sig til de nyankomne kvoteflygtninge. Flere har fx besøgt egnens naturområder, set lokale seværdigheder eller lavet fælles ture til stranden i sommerhalvåret, hvor kvinder og børn har haft mulighed for at bade og lege på stranden. Nogle menighedsmedlemmer fortæller, at de med udflugterne gerne vil give kvoteflygtningene nogle gode oplevelser, samtidig med at de ønsker at bidrage til, at de får et større kendskab til deres nye lokalområde. Flere menighedsmedlemmer har inviteret kvoteflygtningene hjem i deres boliger for at vise, hvordan de selv har indrettet deres hjem og hverdagsliv.

Flere kvoteflygtninge fortæller, at de sætter stor pris på det samvær, der finder sted efter gudstjeneste eller uden for kirkens mure. Nogle fortæller, at de føler sig velkomne, og at de langsomt opbygger nye relationer, selvom sprogbarrieren udfordrer dem. Det sociale samvær udgør derfor et væsentligt trækplaster ved at komme til kirken, og derfor vælger nogle kvoteflygtninge også at besøge menigheder, de ikke nødvendigvis er fast del af, for at kunne mødes med andre – særligt hvis der er andre deltagere med congolesisk baggrund.

Foruden at tilbyde fællesspisning og udflugter hjælper nogle menighedsmedlemmer også de nyankomne med forskelligartede opgaver, der typisk er af praktisk karakter. Dette drejer sig blandt andet om

at lære at tage lokale busser til og fra kirken; at skaffe cykler til børn eller møbler til deres nye boliger; at tilmelde sig fritidsaktiviteter; at indsamle penge til køb af mobiltelefoner; at hjælpe i kommunikationen med kommunale medarbejdere; at oversætte breve fra e-Boks; at køre kvinder og børn til deres praktiserende læge og meget andet. Menighedsmedlemmer varetager således en række opgaver, som frivillige fra etablerede NGO'er typisk hjælper med.

Ifølge flere menighedsmedlemmer er deres forhåbning at hjælpe kvoteflygtningene mod øget inklusion i deres lokalsamfund og mestring af de mange nye ting, de skal lære i Danmark. Mens nogle menighedsmedlemmer bruger mange timer på denne slags aktiviteter, vælger mange at begrænse deres samvær til aktiviteter, der finder sted i selve kirken.

PÅ STRANDTUR

Det er en weekend i august, og temperaturen har passeret 20 grader. Oppe ved strandstien går Nazou, Vestine og Samuel langsomt og plukker sure brombær i vejkanterne, mens resten af deres familier står ved vandkanten og venter på dem. Tidligere på dagen har alle været til gudstjeneste i den lokale kirke, og nogle menighedsmedlemmer har på forhånd aftalt med familierne, at de om eftermiddagen sammen skal tage til stranden og nyde sommervejret. Børn og unge har bade- eller sportstøj med hjemmefra, som de skifter til, hvorefter de legende begiver sig ud i den stille bugt sammen med et par voksne fra menigheden. Mens børnene enkelte gange før har været i havet, har flere af mødrene endnu ikke taget skridtet og foretrækker at sidde på strandtæpper i sandet, mens de holder øje med de mindste børn, der leger med tang i vandkanten.

Tina fra menigheden går hen til mødrene og viser, at hun har taget ekstra badedragter med, hvis de skulle få lyst til at gå i vandet. Først afslår alle tilbuddet, men efter lidt tid henvender Clarisse sig til Tina og signalerer, at hun alligevel gerne vil prøve. Da hun har skiftet til badedragten, tilslutter hun sig resten af flokken, hvorefter de alle, plaskende og grinende, går i gang med at lege "smørklat" i vandet. Evelyne og Jeanne, der stadig sidder på strandtæpperne, tager deres telefoner frem for smilende at forevige legen.

Da kulden begynder at melde sig, kommer alle børn, unge og voksne igen op på strandtæpperne, hvor de pakker sig ind i de medbragte håndklæder. Udskåret vandmelon, chokoladekiks og appelsinsodavand bliver spist og drukket, mens børnene langsomt får varmen igen. Da alt atter er pakket sammen, siger alle på gensyn til hinanden, hvorefter kvoteflygtningene stiger på den bus, der på knap halvanden time transporterer dem hjem, alt imens samtlige børn falder i søvn på de bagerste sæder.

Religiøse fællesskaber som rum for læring og inklusion

Flere menighedsmedlemmer fortæller, at menighedsfællesskabet er et oplagt sted at lære værdier og normer relateret til livet både i og uden for kirken. Nogle menighedsmedlemmer fortæller, at de overordnet har to mål i denne forbindelse. For det første ønsker de at hjælpe familierne med at blive tilknyttet lokale menigheder og støtte dem i dyrkelse af kristendommen. For det andet ønsker de at hjælpe kvoteflygtningene med at "passe ind", opleve inklusion i lokalsamfundet og føle en øget selvstændighed.

mennesker. Det handler fx om at behandle andre mennesker med respekt og udvise tålmodighed. Samtidig drejer det sig også om at få en rettesnor til at forstå hvilke handlinger, der er moralsk forkastelige og derfor dårlige i Guds øjne. Af eksempler på en sådan adfærd nævnes bl.a. alkoholindtag eller at være voldelig over for andre mennesker. Indslusningen af børnene i de kristne fællesskaber bliver altså for mødrene et forsøg på at opnå hjælp og støtte til at overlevere de værdier, de tror bedst muligt sikrer deres børns gode opdragelse.

Kristne værdier og børneopdragelse

For både menighedsmedlemmer og kvoteflygtninge er kirken først og fremmest et sted, hvor de sammen kan lære om, dyrke og støtte hinanden i de kristne værdier, principper og dyder, de ønsker at rammesætte deres liv efter. Dette relaterer sig særligt til, hvordan man tænker om og behandler andre mennesker, samt hvordan man bedst kultiverer et forhold til Gud. Samtaler om kristen lære og værdier tager ofte afsæt i børnenes mulighed for opdragelse i kirken.

Flere kvoteflygtninge forklarer, at de har en forhåbning og forventning om, at deres børn får en god opdragelse, hvis de regelmæssigt kommer i kirke og bliver del af et menighedsfællesskab i Danmark. Denne opfattelse skyldes, at kvoteflygtningene anser kommunikation og efterlevelse af kristne dyder som helt centrale, når børn skal gives de bedste forudsætninger for at vokse op og blive moralsk "gode"

Når mine børn går i kirke, så lærer de, hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Og så vokser de op som børn, der har respekt til Gud og til andre i kirken. [...] Når børnene vokser op og går i kirke, så kan de vide, at hvis man gør et eller andet, der ikke er godt mod andre, så er det ikke godt i Guds øjne. Og når børnene vokser op og går i kirke, er der rigtigt, rigtigt mange værdier, man får ud af det. Så det er derfor jeg siger, at hvis mine børn går i kirken, så er det meget vigtigt for dem, for så kommer de til at være gode mennesker i fremtiden. De har kærlighed til Gud og til andre mennesker.

(Esperance, kvoteflygtning)

Det er vigtigt, at mine børn går i kirken. Fordi der kan de lære mange ting. Så hvis de vokser op og går i kirken, så får de en god opdragelse, og der lærer man også, hvordan man skal være som menneske. Om tålmodighed og hvordan man skal være sammen med andre. [...] Der er nogle ting, man kan lære via kirken. Når fx de [børnene] lærer, at det ikke er godt at slås eller måske at være fuld. Der er mange forskellige ting. Når de vokser op og lærer sådan nogle ting, så får de en god opdragelse.

(Iragena, kvoteflygtning)

Menighedsmedlemmer og tidligere flygtninge fra DR Congo opfordrer ligeledes kvinderne til at tage børnene med i kirken, fordi de mener, at menigheden og det religiøse fællesskab kan være med til at vejlede børn og unge omkring, hvilke veje de bør gå i livet. Flere forudser, at kvoteflygtningene vil blive konfronteret med mange nye "fristelser" i Danmark, som de skal lære at forstå og navigere i.

Ved flere aktiviteter i kirken forsøger menighedsmedlemmer derfor at kommunikere anvisninger og råd om værdier og handlemåder med tanke på at sikre børnene de bedste forudsætninger for at leve et liv i overensstemmelse med kristendommen samt for at opnå inklusion i det danske samfund. Til børnebibelskole bruges fortællinger, sange og lege til at snakke med børn om, hvordan man udviser respekt for andre mennesker og udtrykker taknemmelighed, ligesom "skolerne" giver anledning til at lære om Danmark og verden generelt. I bibelskole kan der samtidigt opstå situationer, hvor drillerier

og konflikter mellem børnene skal håndteres, børnene skal lære at sidde stille og modtage undervisning, ligesom der snakkes om gode manerer og om, hvordan man beder borbøn. Ikke mindst foregår undervisningen altid på dansk, og menighedsmedlemmer håber således, at bibelskole kan være med til at hjælpe børnene med at få et "religiøst sprog" – fx hvordan man beder sine bønner på dansk.

Menighedsmedlemmer mener, at det kan være ganske gavnligt for mødre og børn at tænke hele kirken som en "skole", hvor de kan lære kristne værdier og trænes i bestemte kristne principper og væremåder.

Jeg tror, at børnene har godt af at lære de kristne principper. Elsk din næste som dig selv. Du skal tjene Herren, din Gud, af hele dit hjerte. Sig tak til Gud for at du har fået det her liv og alt det, du får lov at opleve. Og så vær god mod dine næste. Det giver menneskene det bedst mulige liv hernede, sådan som situationen er. Og det vil jeg godt give videre. [...] Man præger jo sine børn med det, man tror er rigtigt. [...] At komme ind i kirken, det er jo også ligesom at være i skole. Nogle gange skal børn også lære at forholde sig roligt ind i mellem. Det varer ca. en time, hvor du er nødt til at drosle lidt ned. Det er egentlig også en sund proces, mener jeg.

(Niels, menighedsmedlem)

Tag ansvar. For børnene. Det var det, der lå mig på sinde. Vi gør det til en vane for dem, at de skal i kirke, færdigt arbejde, sådan er det bare. Så forsvinder de ikke alle mulige mærkelige steder hen. Så er rammerne på plads. [...] Der er så mange påvirkninger. Både skidt og godt. Alle mulige påvirkninger. Og hvis de ikke er forsigtige, så havner børnene de forkerte steder, med de forkerte kammerater, med de forkerte påvirkninger. Det er ud fra et menighedsmæssigt synspunkt, men det kan også være ud fra et samfundsmæssigt synspunkt. Ikke? Og her siger jeg i realiteten, at menigheden har et ansvar for deres integration.

(Miriam, menighedsmedlem)

BIBELSKOLE FOR 10-15-ÅRIGE

I forbindelse med en stor sammenkomst i kirken er der særskilte aktiviteter for børn i forskellige aldersgrupper. De 10-15-årige har samlet sig i et rum, hvor de har sat sig på gulv og borde i en slags cirkel, så deres ansigter vender mod hinanden. Der er 18 børn, og pladsen er trang. De fleste af børnene taler flydende dansk, men der er også en håndfuld, som ikke taler så meget dansk endnu. En pige klædt i gulmønstreret, traditionel kitengekjole oversætter fra dansk til kinyarwanda, og omvendt, undervejs.

Dagens lærer præsenterer sig og forklarer, at det i dag skal handle om bøn. Han har taget en kasse med klodser med, som børnene sammen skal bygge et tårn af. Et "taknemmelighedstårn", forklarer han. Hvert barn skal tænke på noget, de gerne vil sige tak for, hvorefter de siger det højt, tager en klods og bygger på et fælles tårn. Én efter én går børnene op og siger tak; "Jeg vil gerne sige tak for min familie". "Tak fordi jeg har et hjem". "Tak for min mor". "Tak fordi jeg er kommet til Danmark". "Tak for mine venner". "Tak fordi der ikke er krig her".

Tårnet vælter gang på gang. Klodserne er forskellige – nogle af de store er lavet af let skum, mens de mindre er af en tung træsort. Med de forskellige klodser er det svært at bygge tårnet stabilt nok til at det kan blive højt. Læreren opfordrer børnene til at hjælpe hinanden med at stabilisere det. Da øvelsen har kørt nogle runder, og nogle af børnene drister sig til frisende at sige "tak for computerspil", runder læreren af og opsummerer øvelsen. Man kan bruge bøn til at udvise taknemmelighed, og man bygger det bedste og mest stabile tårn, hvis man gør det sammen. Det samme gælder troen; den bliver også mere stabil, hvis man deler den i fællesskab, forklarer han.

Danske normer

Foruden samtaler om kristen teologi og værdier fortæller menighedsmedlemmer, at de også ønsker at kommunikere råd og anvisninger med henblik på, at kvoteflygtningene hurtigst og nemmest muligt kan finde sig til rette i og blive inkluderet i det danske samfund.

Mange menighedsmedlemmer mener – og kommunikerer til kvoteflygtningene – at deres muligheder i samfundet og forudsætninger for at opnå et liv i trivsel øges betragteligt, hvis de mestrer det danske sprog. Derfor anbefaler flere menighedsmedlemmer, at mødre bruger kirkens fællesskab som et sted, hvor de kan træne deres danskundskaber, ligesom de jævnligt opfordrer mødre til at tage ansvar for sprogtillæringen ved at støtte børnenes skolegang.

Samtaler om ansvarlighed opstår hyppigt, når menighedsmedlemmer taler med kvinderne om deres tilvæning til livet i Danmark. Flere menighedsmedlemmer opfordrer kvinderne til at udvise ansvarlighed og handlekraft, da de mener, at det vil oversættes til øget selvstændighed, hvorigennem kvoteflygtningene nemmere kan tage vare på eget liv. "Hjælp til selvhjælp" er derfor et centralt fokus i samvær og samtaler, fortæller flere menighedsmedlemmer.

Så længe de [kvinderne] ikke kan sproget, så er de ikke integrerede. Så slås de på en eller anden måde, og de vil føle sig udenfor. Og selvom de kan sproget, hvis de så ikke har job... Og det bekymrer mig, fordi kvinderne er stadigvæk lidt passive. De skal ikke lære, at "nu får vi bare nogle penge, og så er vi her". De skal ud og være en del af samfundet og yde til samfundet. Det er sådan, vi fungerer her i Danmark.

(Miriam, menighedsmedlem)

Vi skal skabe det her rum for børnene og de unge mennesker, hvor de føler sig trygge, så vi bagefter kan komme og sige noget til dem: "Du skal gøre sådan der i stedet for sådan der" [...] De skal bo i Danmark, og der er alt for mange, der kommer herop og tror, at det er lykken at bo i Danmark. Og så kommer de herop, og så falder de fuldstændig til bunds i det danske samfund. Og dét skal vi undgå. Altså, de skal ind og være en del af det danske samfund på lige fod med os andre.

(Peter, menighedsmedlem)

Nogle menighedsfællesskaber er desuden fora, hvor menighedsmedlemmer, herunder nogle, som tidligere selv er flygtet fra DR Congo, kontinuerligt ønsker at tale med kvinderne om kønsroller i Danmark. Her er særligt fokus på samlivet mellem kvinder og mænd, på kvindesyn generelt samt på ligestilling i samfundet.

Flere menighedsmedlemmer forklarer, at de bevidst forsøger at udfordre kvoteflygtningenes tænkning og grænser. Formålet er, fortæller de, at kvinderne skal lære nye tankemønstre og handlemåder, så de derigennem kan opleve en følelse af at bemestre eget liv. Andre fortæller, at de gennem samvær håber både at vise og lære kvoteflygtningene omsorg og tillid, så de forhåbentlig fremadrettet har mere tiltro til andre mennesker, myndigheds personer og velfærdsstaten.

Endelig understreger flere menighedsmedlemmer, at selvom mange råd og vejledninger formidles til kvoteflygtningene efter deres genbosættelse i Danmark, mener de ideelt set, at denne "læring" bør gå – og aktuelt går – begge veje. De "gamle" lærer ligeledes af de nye medlemmer af menighedsfællesskabet.

Om de mange råd, anvisninger og budskaber fortæller flere kvoteflygtninge, at de overordnet er glade for at få hjælp til, hvordan de og deres børn skal begå sig og navigere i deres nye omgivelser. For kvinderne gælder dette dog primært i relation til børnenes opdragelse og forståelse af kristne værdier. Flere kvinder understreger, at præster og menighedsmedlemmers hjælp til fx børneopdragelse kan være særlig gavnlig, eftersom børnenes far ikke er til stede og kan bistå som autoritet.

Vi er også en del af integrationen. [...] Men selvfølgelig har vi et specielt fokus på, at vi gerne vil holde dem fast i den kristne tro. Hvis de vil det. Vi vil gerne støtte. Man kan sagtens sidde selv og læse i en bog eller biblen, men det er også godt at komme ud og få nogle andres tanker. [...] Kirken skulle gerne støtte en, opmuntre og komme med nogle gode tanker, som man kan bruge også i sit praktiske liv. Det vil vi også gerne have for vores nye. Nu bliver de jo mødt af alle mulige forvirrende tendenser, ligesom alle vores [menighedens] andre unge også gør. Os alle sammen i øvrigt. Men så må kirken godt være sådan et basis-sted, hvor de kommer med en kristen tro, og det tror vi på, er grundlaget for et godt liv.

(Johannes, menighedsmedlem)

Menighedens egenskaber som inklusionsrum

I flere samtaler og sammenhænge understreger menighedsmedlemmer, at kirkefællesskaberne er afgørende og oplagte steder, hvor nyankomne kvoteflygtninge kan blive guidet og hjulpet i deres nye hverdagsliv for derigennem at sikre dem de bedst mulige forudsætninger for inklusion og trivsel i det danske samfund.

Flere menighedsmedlemmer sammenligner sig med kommunale medarbejdere eller officielle "integrationsprogrammer" og argumenterer for, at inklusionen af kvoteflygtningene kan ske på andre og sommetider mere hensigtsmæssige måder i menighederne. Der henvises først og fremmest til, at samværet i menighederne beror på trygge, ven-skabelige relationer, og at menighedsmedlemmerne tilbringer tid med familierne af lyst og ikke fordi de får løn for det.

Derudover nævner flere, at trosretningernes forankring i DR Congo og Rwanda, herunder i FN-lejrene, spiller en markant rolle. Det bidrager dels til genkendelighed, tryghed og kontinuitet for kvoteflygtningene, og flere menighedsmedlemmer mener, at kvoteflygtningene derfor har stor tillid til menighedsmedlemmers intentioner, holdninger og forslag i relation til deres inklusion.

Desuden fremhæver nogle menighedsmedlemmer, at kirken i højere grad end andre institutioner kan rumme og forstå kvoteflygtningene, eftersom de i trosfællesskabet kan snakke om, dyrke og guide familierne i de religiøse spørgsmål, der er så centrale for deres livsførelse og anskuelse af verden.

Endvidere mener nogle menighedsmedlemmer ikke mindst, at mange af kirkens kristne værdier og dyder stemmer godt overens med de normer, der former og præger det danske samfund. Med dette overlap synes kirkens lære at være gavnlig også uden for kirkens mure.

Kirker og menigheder anses altså af menighedsmedlemmer for at være oplagte, hensigtsmæssige og "smarte" inklusionsrum, fordi fællesskabet således er mangefacetteret og kan dyrke flere formål på én gang, herunder netværk og relationer, danskundskaber, viden om og tillæring af normer og værdier, samt meget mere. Således forstås kirken som en slags træningsplads, der kan hjælpe med at sikre kvoteflygtningenes muligheder for inklusion i også det bredere samfund.

Én ting er hvad staten gør. Staten kan ikke gøre ret meget for at få dem integreret, for at være helt ærlig. Fordi det er for upersonligt. Det er staten. Der, hvor de skal integreres, det er gennem menighederne, det er i lokalsamfundet, ved at få nogle rollemodeller, som de er trygge ved, og som de er villige til at lytte til. Det er sådan, man får folk integreret.

(Miriam, menighedsmedlem)

Vi er jo ikke professionelle fagfolk, som skriver journaler. Vi er medmennesker. Og det er derfor, vi er her. Og det tænker jeg også kan have en kæmpe værdi. Kirken er ikke et sted, hvor man bliver vurderet, eller "kan man nu tingene godt nok". Det er et sted, hvor man forhåbentligt bliver favnet.

(Helle, menighedsmedlem)

ANDAGT UD AF Huset

Mens eftermiddagssolen bager, bakes Gisele og Jolie med at slæbe sofaer og spisebordsstole gennem husets smalle døre og ud i baghaven. Sammen med flere af børnene placeres de forskellige siddemøbler i en hestesko, så alle kigger mod det område, hvor musikinstrumenter og nodestativer står klar. I dag har medlemmer af en lokal, kristen menighed besluttet at afholde andagt hjemme hos nogle af de kvoteflygtninge, der for nyligt er blevet genbosat i kommunen, og som aktuelt oplever udfordringer ved at transportere sig til og fra kirke. Daniel kommer gående, storsmilende, med sin guitar i hånden, og da alle fremmødte har sat sig i de bløde sæder, byder han velkommen til dagens andagt. Først skal vi synge, dernæst er der prædiken og til sidst skal vi snakke lidt sammen, fortæller Daniel, mens den tolk, der ekstraordinært er til stede i dagens anledning, oversætter.

Kort efter Daniel har slået tonerne an til den første salme, begynder de fleste fremmødte at synge. Flere sidder med lukkede øjne, knipser med fingrene eller slår takten an med den ene fod. Guidet af instrumenterne flyder sangstemmer på dansk og kinyarwanda sammen i ét kraftfuldt kor. Samtlige nyankomne kvoteflygtninge i kommunen er dukket op til dagens andagt, og da de får lov at vælge et par salmer, intensiveres koret,

over- og understemmer tilføjes og i passager med kanon-forløb væver stemmerne ind og ud af hinanden. Både børn og voksne tager fotos og optager videoer. Efter den sidste tone har klinget ud, siger alle et lavmælt "amen", smiler, og Daniel tørrer diskret et par tårer væk fra øjenkrogen.

Da prædiken er slut, og børnene farvelægger billeder ved et bord bag ved hesteko, lægger Daniel og Hannah, et andet menighedsmedlem, sammen med tolken op til, at de voksne skal tale sammen. Mens første punkt på dagsordenen omhandler kvoteflygtningenes logistiske udfordringer ved at komme til kirken, drejer samtalen over på vigtigheden af at tage del i menighedsfællesskabet. Samværet i kirken kan være fuldstændig afgørende for at lære dansk, og derfor må kvinderne tage ansvar for, at både de selv og børnene kommer regelmæssigt i kirken, forklarer Hannah. Samtidig er tilknytningen til kirken afgørende for børn og unges opdragelse i Danmark, tilføjer hun. Gisele siger, at hun ikke kommer så tit, fordi hun ikke forstår dansk endnu. Hannah svarer, at hun og de andre kun vil lære dansk ved at høre sproget og træne det i praksis. Da snakken er rundet af, aftales det hvilken bus kvoteflygtningene fra næste uge skal tage for at komme til gudstjeneste i kirken.

Vi har samme mål, som staten vel måtte have, da de sagde "ja" til kvoteflygtninge. At de skal blive gode danske statsborgere: få sig et arbejde, stifte familie, opføre sig ordentligt i samfundet. Altså, blive gode danske statsborgere. Det er jo også vores mål. Så vi vil også gerne præge dem med de danske ting. Men vi skal ikke lave alt om for deres skyld. Hvis man laver det sådan, at alt foregår på kinyarwanda, så ved vi jo, hvad der sker. Så bliver de måske ikke integreret så godt.

(Johannes, menighedsmedlem)

Oplevede potentialer og barrierer i de religiøse fællesskaber

Nogle af de menigheder, der omtales i rapporten, er efter kvoteflygtningenes ankomst vokset betragteligt i størrelse. Med den store tilslutning og det nyligt indgåede fællesskab oplever alle parter, at måden man går i kirke på har forandret sig. Dette sidste afsnit skitserer både kvoteflygtningenes og menighedsmedlemmers oplevelser og tanker om udbytte, muligheder og udfordringer forbundet med at indgå i et religiøst fællesskab sammen.

Positive oplevelser og potentialer

De fleste kvoteflygtninge, der har bidraget til rapporten, udtrykker stor glæde ved at have deltaget i gudstjenester og andre aktiviteter i og uden for kirkeligt regi. Størstedelen af dem, vi har mødt, vælger derfor at gå i kirke og deltage i menighedsaktiviteter regelmæssigt.

Når man går i kirke, så lærer man andre mennesker at kende. Og mange gange kommer du til at møde "de rigtige" mennesker. Det er dem, der beder til Gud og har kærlighed til Gud. Det er i kirken, man møder de rigtige mennesker, fordi har du kærlighed til Gud, så har du også kærlighed til andre.

(Esperance, kvoteflygtning)

Man kan godt blive hjemme og bede til Gud. Men det er meget vigtigt, at man går i kirke, sådan fysisk. Fordi når du er inde i kirken, fysisk, så kan du bede sammen med andre, og så kan du også møde andre kristne. Så det er meget vigtigt, at man går i kirke.

(Iragena, kvoteflygtning)

I menighederne skaber kvoteflygtningene først og fremmest et rum for at dyrke deres personlige forhold til Gud, hvilket, som tidligere beskrevet, frembringer en række positive følelser og oplevelser. Muligheden for at gå fysisk i kirken, forklarer nogle kvoteflygtninge, afhjælper den forvirring og frustration, de følte i den første tid efter genbosættelsen, hvor de sad hjemme og ikke kunne dyrke deres religion i en kirke. En kvoteflygtning fortæller, at Gud hører ens bønner bedre, når de siges eller tænkes inden for kirkens mure.

For det andet udtrykker samtlige kvoteflygtninge, at det er rart og givende for dem at være del af et fællesskab i Danmark, hvor de kan møde lokale medborgere og forhåbentligt skabe sig et netværk. Nogle udtaler i denne forbindelse, at kirken er det rette sted at skabe netværk, fordi de dér føler sig forsikrede om, at de vil møde mennesker, som vil dem og deres børn det bedste og som kan bistå dem med den vejledning, de behøver for at få den bedst tænkelige fremtid i Danmark.

Det er rigtig dejligt at være der [i kirken]. Der har vi et sted, hvor vi kan udtrykke vores kærlighed til Gud og lovprise ham. Mig og mine børn takker Gud for, at han har passet så godt på os, og at vi er kommet hertil og mødt folk med åbne arme, som har hjulpet os til at få en seng at sove i, falde til ro og være let og ubekymret. Det er helt fantastisk. Så det er dejligt at tage derhen og være sammen med Gud. [...] Vi møder både danskere og afrikanere i kirken. Det er blandet. Vi ser dem og vi taler sammen og griner sammen. Vi lovpriser sammen. Vi har det rigtig fint.

(Aimee, kvoteflygtning)

For det tredje gælder det nogle af kvoteflygtningene, at de i lokale menigheder kan møde andre mennesker med centralafrikansk baggrund, herunder andre nyligt genbosatte familier i nærområdet eller tidligere kvoteflygtninge fra DR Congo og Rwanda. Flere kvoteflygtninge fortæller, at samværet med mennesker, som de deler sprog og oprindelsesland med, føles genkendeligt, trygt og bidrager til følelsen af at være del af noget større i Danmark.

Uden Gud her i Danmark, så havde jeg taget mit tøj af og løbet ud på vejen. I Rwanda var det svært, men selvom det var svært, så plejede man at gå på et bjerg, hvor man mødte nogle andre mennesker, der også havde det dårligt, og så kunne man bede sammen. Fordi vi alle var i samme situation. Men her i Danmark kan du få det virkelig, virkelig dårligt, og du har ikke nogen at snakke med. Så jeg kan godt sige, at uden Gud her i Danmark, så havde jeg ikke været her, hvor jeg er. For jeg har mødt rigtig mange dårlige ting, også her i Danmark. Mere end da jeg havde mit liv i Rwanda.

(Chantal, kvoteflygtning)

Når jeg er i kirke, er det for at bede til Gud. Det har jeg brug for. Og for det andet, så mødes jeg med mennesker, der taler samme sprog som mig. Når jeg mødes med dem, så føler jeg mig hjemme.

(Ivette, kvoteflygtning)

GUDSTJENESTE

På en lille snoet sidevej i midtbyen ligger en lokal kristen frimenighed, hvor folk med forskellige baggrunde hver weekend samles til bibelstudium og gudstjeneste. En gang om måneden deltager størstedelen af de congolesiske kvoteflygtninge, der er genbosat i området. De, der bor i andre byer, bliver hentet af Paul og kørt i kirke. Paul er et fremtrædende medlem i kirken. Han har selv congolesisk baggrund og taler kinyarwanda. Det er også ham, der skal lede gudstjenesten på denne sommerdag. På grund af sommerferie er en del af kirkens faste medlemmer på ferie, så størstedelen af deltagerne i dag er derfor menighedsmedlemmer med congolesisk baggrund. Nogle er nyligt ankommet som kvoteflygtninge, mens andre er kommet til Danmark for 10-15 år siden.

Inden selve gudstjenesten er der bibelstudium. Shubira læser op på kinyarwanda, mens fem-seks kvinder sidder på stolene

foran og lytter til hende. Indtil nu har børnene leget rundt udenfor, men da gudstjenesten skal til at starte, henter Paul dem. Først bliver der sunget salmer og lovsange på dansk. Der synges højt og kraftigt med på "Op al den ting, som Gud har gjort", på trods af at kirkens organist er på ferie og derfor ikke kan spille for. Mens de deltagende synger lovsange, kommer en ung pige rundt med en indsamlingsbøtte, som de fremmødte lægger småmønter i. Dernæst begynder Paul en prædiken på dansk til børnene. Han fortæller om et bryllup mellem to mennesker, der skal lære at acceptere hinandens forskelligheder. Bagefter prædiker han på kinyarwanda, mens Delphine simultanoversætter til dansk af hensyn til de to etniske danskere, der deltager.

Da prædikenen er slut, samles alle ude foran kirken. Der bliver taget fællesbilleder og snakket om løst og fast, før folk atter skilles, og Paul kører de nyankomne kvoteflygtninge hjem igen.

Menighedsmedlemmer ser en glæde og et potentiale i, at kirkefællesskabet er blevet udvidet ved ankomsten af kvoteflygtningene. Flere menighedsmedlemmer fremhæver, at de nye medlemmer fungerer som en positiv "indsprøjtning". De oplever således, at der er kommet meget glæde og liv ind i kirken, og de ser positivt på, at aldersspredningen er blevet væsentlig større, eftersom flere børn og unge deltager.

Nogle menighedsmedlemmer fortæller, at de sommetider bliver meget rørt under gudstjeneste. Dette skyldes, fortæller de, at det både er stort og dejligt at mærke genkendelighed og samhørighed i ellers "fremmede" mennesker, man ikke kan tale verbalt med.

Det større deltagertal i kirkerne er lig med flere hænder, der kan varetage afviklingen af aktiviteter. Flere menighedsmedlemmer ser derfor et potentiale i, at kvoteflygtningene kan byde ind og hjælpe med praktiske opgaver. Nogle menigheder har derfor uddelegeret opgaver til de nye medlemmer – fx facilitering af børnebibelskole, madlavning til fællesfrokost eller lignende. Først og fremmest håber flere menighedsmedlemmer, at ansvarsopgaver i menigheden vil bidrage til kvoteflygtningenes oplevelse af ejerskab og værdi i fællesskabet. Samtidig nævner enkelte, at de nærer en nysgerrighed mod at se, hvad det kan bringe med sig, når kvoteflygtningene får lov til at sætte deres præg på menighedsaktiviteterne.

Vi blev faktisk rørt mange af os ved at høre afrikanerne sidde og synge på deres eget sprog. Det var højdepunktet i kirken, det var dét. [...] En del af dem kan ikke læse og skrive, men de har lært de her sange. Og dér føler vi en forbindelse og et fællesskab. Så kan vi gøre ting forkert og så videre. Men det er dét, en menighed kan. Vi kan føle fællesskab med hinanden. Og vi kommer til at kunne lide hinanden, også ved sådan noget der.

(Niels, menighedsmedlem)

Vi vil jo bare gerne have, at de tager initiativ. I begyndelsen ville vi gerne hjælpe dem. Og vi har kørt, og vi har hentet, og vi har betalt billetter, og vi har gjort ting og sager. Men på et eller andet tidspunkt må de jo selv tage ansvaret for det. Og vi synes, at det er fantastisk, at vores menighedsfællesskab bliver udvidet. Det gør ikke spor. [...] Men de skal ind og deltage i programmet. De skal ind og være en del af fællesskabet på en helt naturlig måde.

(Peter, menighedsmedlem)

Udfordringer og barrierer

Mens størstedelen af kvoteflygtningene udtrykker glæde over og prioriterer at komme i menighederne, oplever flere, at der er visse barrierer for at få det ønskede udbytte af kirkens aktiviteter og fællesskab. En andel vælger derfor, i varierende grader, fællesskabet i menigheden og kirken fra.

I størstedelen af menighederne foregår de fleste aktiviteter på dansk. For kvoteflygtningene udgør sprogbarrieren den primære udfordring ved deltagelse i menighedsfællesskabet. Flere fortæller, at de får begrænset, hvis intet, udbytte af prædikener og bibelstudier, når de ikke forstår, hvad der tales om. Flere føler sig derfor distanceret fra kirken og måden at holde gudstjeneste på i Danmark og forklarer, at de derfor har svært ved at føle tilknytning til kirken. Andre nævner dog, at den fælles salmesang kan kompensere en smule for dette, fordi de oplever glæde og tryghed, når de synger sammen med andre.

Hertil fortæller flere kvoteflygtninge, at sprogbarrieren desuden opleves som en betydelig hindring for at kommunikere med og lære dansktalende menighedsmedlemmer at kende. Derfor vælger flere samværet efter gudstjenesterne fra.

En anden barriere for deltagelse i kirken er kvoteflygtningenes begrænsede økonomiske ressourcer samt logistiske udfordringer forbundet med at komme til og fra kirke med offentlig transport. Mange kvoteflygtninge bor langt fra den kirke, som de frekventerer. Transportudgifter for en familie kan blive så høje eller rejsetiden så lang, at de vælger kun at komme i kirken lejlighedsvist – eller helt at blive væk. Dette gælder særligt i de tilfælde, hvor skole- eller periodekort til lokalbusser ikke dækker alle zoner til kirken.

I endnu andre tilfælde skyldes kvoteflygtningenes manglende deltagelse sygdom eller arbejdsforpligtelser. Mange lever, som allerede nævnt, med en række (ofte ubehandlede) psykiske og somatiske sygdomme, ligesom man kan have symptomer på fx traumer og PTSD længe efter selve genbosættelsen har fundet sted.⁷ Nogle oplever samtidig, at visse symptomer blusser op, når migrationens umiddelbare stress har lagt sig. Derfor kan det for mange føles uoverskueligt, hvis ikke umuligt, at organisere transport og deltage i menighedens aktiviteter. Størstedelen af de kvinder, særligt ældre, der af forskellige årsager ikke kan deltage i kirkelige aktiviteter, oplever et stort afsavn ved ikke at deltage i religiøse praksisser med trosfæller i Danmark.

Flere af de kvoteflygtninge, der i varierende grader vælger menighederne fra, deltager i stedet i diverse kristne fora online og streamer gudstjenester hjemme fra deres dagligstue.

Ovennævnte grunde er naturligvis ikke udtømmende, og i flere tilfælde står det uklart, præcist hvilke forhold der afholder kvoteflygtningene fra deltagelse. Noget tyder på, at det for nogle kvoteflygtninge sommetider kan blive for krævende at indtræde i et forpligtende fællesskab kort efter genbosættelse, samt at nogle finder det vanskeligt at sige fra over for fællesskabet, når de først er begyndt at deltage.

Opgaven er stor i øjeblikket. Den bliver mindre, hvis de kan begynde at transportere sig selv. Men det har været sådan lidt... Fordi vi ville jo egentlig gerne gøre noget mere for dem, hjælpe dem lidt mere, fx lære dem at cykle eller hvad det nu kunne være. Lave nogle hyggelige ting med dem, så der sker noget for dem. Men det er bare det, at vi også selv skal overleve.

(Niels, menighedsmedlem)

Også for menighedsmedlemmer opleves sprogbarrieren som en af de primære udfordringer i samværet med kvoteflygtningene. Mens mange er positivt stemt over at foretage visse religiøse praksisser på tværs af sprog, nævner flere sprogbarrieren som en betydelig hæmsko for at lære de nye medlemmer at kende og forstå mere om deres hverdagsliv og vilkår som flygtninge i Danmark. Nogle menighedsmedlemmer er tilbageholdende med at opsøge kvoteflygtningene, fordi de ikke kan tale med dem uden tolk. Særligt i menigheder, hvor ingen deltagere kan agere tolk, er flere frustrerede over ikke at kunne snakke med kvoteflygtningene om deres deltagelse i kirken.

Samtlige menighedsmedlemmer fremhæver logistik og tid som nogle af de store udfordringer i afholdelse af menighedsaktiviteter. Flere kvoteflygtninge har, som nævnt, lange rejser eller høje transportudgifter forbundet med deres deltagelse i kirken, og derfor har mange menighedsmedlemmer i perioder brugt tid og penge på at hente og bringe de nye familier. Udfordringerne med transport betyder desuden, at det bliver sværere at tage på ture og lave ting uden for kirkens regi. Aktuelt bruges der mange timer på forberedelse af fx tilrettelægning af aktiviteter eller tilberedning af mad til fællesfrokosten.

De mange nye opgaver, som skal løses af relativt få hænder, gør, at mange menighedsmedlemmer mærker et anseeligt pres og føler, at de nogle gange er ved at "drukne i logistik", som én forklarede. Den arbejdsbyrde, som nogle hidtil har påtaget sig, opleves uholdbar i længden, og flere menighedsmedlemmer udtrykker en bekymring for, at de på sigt risikerer at brænde ud.

I denne forbindelse forklarer nogle, at dagen for gudstjeneste ideelt set skal være "en pause" fra ens travle hverdagsliv, og hvor fokus er på at slappe af, være i Guds nærvær og tilbringe tid med familie og venner. Selvom mange finder det glædeligt, at der er trådt nye familier ind i menighederne, står de nye arbejdsbyrder i stor kontrast til tiden før kvoteflygtningenes ankomst, og nogle savner den afslapning, som samværet i kirken kunne tilvejebringe.

Med oplevelsen af en stor arbejdsbyrde føler flere menighedsmedlemmer sig nødsaget til at trække nogle, for dem, svære grænser og udtrykker nervøsitet over at forpligte sig for meget. Flere fortæller desuden, at de føler en grad af dårlig samvittighed eller ærgrelse, fordi de gerne vil hjælpe kvoteflygtningene mere i deres hverdagsliv, end de aktuelt magter. En del udtrykker i den forbindelse, at de savner og efterlyser sparring, hjælp og vejledning fra andre frivillige eller folk med viden på området. Flere føler sig usikre på, hvornår og hvordan de skal trække grænser, samt hvad der er hensigtsmæssigt at gøre i forskellige situationer.

BIBELSKOLE MANDAG EFTERMIDDAG

Gloria og Esther på seks og otte år går ind ad døren til kirken, hvor de i eftermiddag skal i bibelskole. I garderoben kommer en voksen og hilser på pigerne. Han kender deres navne. I kirkestuen er parallelle langborde sat op, mens der i midten er et whiteboard med store stykker papir og et bord med nogle sager på. Der er omkring 20 børn i alt, hvoraf flere har minoritetsbaggrund. Da klokken slår 16.30, sidder alle børn ved bordene. Der er fire voksne til stede. Først skal de synge lidt sange, og børnene får lov til at vælge to af dem. De, der rækker hånden op og tier stille, vil blive spurgt, forklarer kvinden, der i dag leder bibelskolen. Hverken Esther eller Gloria rækker hånden op, og de synger heller ikke med på sangene.

Efter sangene er det tid til bøn. Tre af børnene må sige, hvad de gerne vil have bedt en bøn for. "Og man må holde hænderne som man vil; de behøver ikke være foldede", forklarer læreren. Det vigtigste er, at de er stille, imens de beder, så Gud kan høre dem, og så de kan høre Gud. "Han er jo vores allesammens far", forklarer læreren. Første

barn med en finger i vejret foreslår bønnens fokus: "At krigen mellem Rusland og Ukraine stopper". De næste to børn tilføjer "alle børn" og "jorden" som bud på, hvad bønnen skal rette sig imod. I slutningen af bønnen understreger læreren, at børnene hver især kan tænke på egne ting, de gerne vil bede for.

Efter historiefortælling skal børnene arbejde videre på de gækkebreve, de startede på i den foregående uge. Børnene småsnakker omkring bordene, mens de klipper og pynter brevene med crepepapir. Både Gloria og Esther har klippet et hjerte ud i hvert deres brev og skrevet "mor" i det. En pige, der sidder overfor, siger, at de da kan give det ene til deres far. "Vi har ikke nogen far", svarer Gloria, hvortil pigen siger, at alle børn da har en far. "Vores far er død", svarer Gloria efter lidt tøven, hvorefter arbejdet med gækkebrevene fortsætter. Gloria og Esther får sat et par vintergækker på brevene, og dedikerer dem til både deres mor og storebror. Da der er gået en time, er bibelskolen ved at være slut, så børnene krydser deres arme, holder hinanden i hånden og synger farvelsangen.

Det stigende deltagertal, justeringer i praksisser og øgede arbejdsbyrder betyder, at aktiviteter i menighedsfællesskabet flere steder har ændret sig betydeligt. I flere menigheder er det en balance mellem dels at foretage ændringer for at tilgodese de nyankomne kvoteflygtninge, og dels sikre at menighedsaktiviteter fortsat appellerer til "gamle" medlemmer. Flere udtrykker en bekymring for, at de ældre menighedsmedlemmer aktuelt ikke oplever lige så stor genkendelse og værdi i fællesskabet. Derfor er der både internt i og på tværs af menigheder sommetider uenigheder om i hvilken grad menighedsfællesskabet skal tilgodese flygtningenes behov.

Desuden har det i flere menigheder været et diskussionsemne, i hvilket omfang menighedsmedlemmer skal hjælpe familierne økonomisk ved fx at købe møbler til deres boliger eller busbilletter,

så de kan komme til kirken. Flere ønsker, at de nyankomne kvoteflygtninge hurtigt skal lære at klare sig selv og mener, at det vil være en bjørnetjeneste at hjælpe dem for meget, praktisk såvel som økonomisk. Andre mener i højere grad, at det også er en menigheds ansvar at hjælpe til økonomisk, hvor der er særlige behov.

Vi er jo i et dilemma, ikke? Hvis der kommer ligeså mange igen, så er vi nødt til at have en fuldtidsperson knyttet til integrationsarbejdet også, ikke? [...] Vi er nødt til at have flere kræfter udefra.

(Miriam, menighedsmedlem)

Menigheders samarbejde med kommunerne

I Danmark vil stat og kommuner typisk samarbejde med civilsamfundsorganisationer, fx NGO'er som DRC Dansk Flygtningehjælp eller Røde Kors, om modtagelse og inklusion af flygtningefamilier. Som sekulær velfærdsstat indgår kommunen sjældent et decideret samarbejde med religiøse foreninger eller organisationer.

Menighederne, vi har haft kontakt med i denne undersøgelse, har overordnet set begrænset kontakt til og samarbejde med ikke-kirkelige organisationer omkring modtagelse og inklusion af de nyligt ankomne kvoteflygtninge. Særligt samarbejdet – eller manglen på samme – mellem menigheden og kommunen kan dele vandene blandt medlemmerne.

Flere menighedsmedlemmer fortæller, at de kunne ønske sig en bedre kommunikation med de kommunale medarbejdere, som arbejder med flygtningefamilierne. Nogle udtrykker, at de savner at have et reelt samarbejde med kommunen samt at kunne gå til kommunale medarbejdere for at søge viden om fx kvoteflygtningenes vilkår i Danmark, om regler for deres opholdstilladelse, om deres ydelser og økonomiske forhold samt om varigheden af deres midlertidige boligplacering. Samtidig ønsker flere menighedsmedlemmer i højere grad at kunne gå i dialog med kommunale medarbejdere om, hvilke typer af opgaver relateret til kvoteflygtningenes hverdagsliv, som menighedsmedlemmerne kan og bør varetage.

Særligt i relation til kvoteflygtningenes boligplacering udtrykker flere menighedsmedlemmer en ærgrelse over kommunens valg. Selvom flere menighedsmedlemmer anerkender vigtigheden af at bo tæt på sprogskoler, modtageklasser og integrerede institutioner, stiller flere sig uforstående over for, at

kommunen, i deres optik, ikke har taget den lokale menigheds placering i betragtning. Flere menighedsmedlemmer oplever, at kommunen ikke i tilstrækkelig grad har øje for kirker og trosfællesskabers rolle under kvoteflygtningenes genbosættelse. Flere nævner desuden, at kommunale medarbejdere ofte mangler forståelse for, at mange kvoteflygtninge vil søge mod menigheder i deres respektive trosretning – og ikke blot den kirke, der er tættest på.

Omvendt lyder det fra andre menigheder, at de har en fin dialog med kommunale medarbejdere, samt at der er gensidig tillid til hinandens arbejde for og med de nyligt ankomne kvoteflygtninge. Nogle menighedsmedlemmer fortæller glædeligt, at kommunale medarbejdere forud for kvoteflygtningenes genbosættelse rakte ud til menighederne, informerede om hvornår de nye familier ville ankomme og opfordrede menighederne til at tage kontakt.

De [kommunen] forstår ikke værdien af kirken i integrationen, når de siger "så kan de bare gå i en anden kirke". Så forstår de hverken de, der kommer, eller fællesskabet og båndene fra dem, der er her allerede. De forstår ikke de der mekanismer [...] Der er en dimension, som de også skal have med, når de skal placere kvoteflygtninge fremover.

(Peter, menighedsmedlem)

Perspektiver for fremtiden

Kvoteflygtningenes genbosættelse og tilpasning til en ny hverdag er typisk en kæmpe omvæltning, for nogle større end for andre. Hidtil har tilstedeværelsen og betydningen af religiøse fællesskaber i denne forbindelse været lidt overset i en dansk kontekst.

Denne rapport peger på den centrale betydning som religion og religiøse praksisser kan have for de congolesiske kvoteflygtninge i deres nye liv rundt om i Danmark. Rapporten beskriver desuden de forskellige, samhörighedsskabende aktiviteter, der finder sted i kristne menigheder landet over. Samtidig

skitserer den nogle af de potentialer og udfordringer, som både kvoteflygtninge og menigheder aktuelt står over for.

I de kommende års modtagelse af kvoteflygtninge fra DR Congo – eller andre lande rundt om i verden – kan der derfor være grund til at rette opmærksomhed på den centrale betydning, som religion og religiøse praksisser potentielt set kan have i kvoteflygtningenes liv og hverdag samt på det anseelige modtagelses- og inklusionsarbejde, der finder sted i lokale kirker og menigheder.

Vil du vide mere?

Læs mere om forskningsprojektet Reorienting Integration og orientér dig i tidligere og kommende rapporter relateret til kvoteflygtningenes genbosættelse i Danmark på hjemmesiden: <https://cas.au.dk/reorienting-integration>.

For mere baggrundsinformation om de nyankomne kvoteflygtninge fra DR Congo så se DRC Dansk Flygtningehjælps vidensnotat: <https://integration.drc.ngo/bliv-klogere/materialer/kvoteflygtninge-fra-dr-congo/>

Materiale, rådgivning og undervisning om at arbejde med flygtninge og med personer berørt af traumer og/eller PTSD: www.integration.drc.ngo/cuf

Korte introduktionsvideoer på både dansk og kinyarwanda om det danske samfund og livet i Danmark kan tilgås på www.velkommentildanmark.dk

Noter

1. <https://cas.au.dk/reorienting-integration/om-projektet>
2. https://www.integration.drc.ngo/media/kopmwirk/drc_vidensnotat_congolesiske-kvoteflygtninge_2022.pdf
3. <https://www.unhcr.org/resettlement-handbook/3-resettlement-submission-categories/3-4-women-and-girls-at-risk/>
4. <https://www.unhcr.org/rw/where-we-work>
5. <https://www.unhcr.org/rw/about-us/partners-and-donors>
6. <https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/afrika-syd-sahara-er-kristendommens-vaekstcenter>
7. https://integration.drc.ngo/media/rrxioykl/flygtninges-mentale-sundhed_cuf_2016.pdf

AARHUS UNIVERSITET

DRC DANSK
FLYGTNINGE
HJÆLP

VIVE
DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

VELUX FONDEN

